

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIODICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.
NUMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18.

ROBERT STAGNO.

Palermo, capital de la hermosa isla de Sicilia, es la patria del célebre tenor que avuy está fent las delicias dels filarmónichs de Barcelona, resistint victoriosament competencias atrevidas, y aixó ho dihém sense voler treure ni un centímetro de mérit del altre tenor que funciona en lo Gran Teatro del Liceo, y en lo ben entés de que si 'ns deixavan triar entre ells nos quedariam en tots dos, perque l' un per l' altre ho fessin sempre tant bè com ho están fent are.

Stagno es una véu poderosa, ben timbrada y expresiva qu' en certs moments enarbola.

Però no posseheix solzament aquesta qualitat, sino 'l domini complet de la música.

De manera que té 'l sentiment y 'l medi més poderós de expressarlo. Té la intuició y la véu.

Son pare era un rich banquer.

Però 'ls diners no l' hi quitavan lo coneixement.

Desde molt jove vá descubrir en lo seu fill una inclinació molt marcada per la música, y 'l dedicá á tocar lo piano.

Era encare un noy, y gracias á la seva inteligencia y á la seva afició, penetrá ab una gran facilitat l' estudi del tant difícil instrument, fins al punt de tocarlo de una manera molt notable.

Però la seva forsa principal no estava pas en los dits, sino en los registres de la seva véu.

Per admirar dintre de l' art musical no tenia necessitat de un instrument; lo músich y l' instrument formavan una sola pessa: eran ell mateix.

Tenia 19 anys y comensá á cantar, sense ferse càrrech de lo que valia. Cantava com los rossinyols de una verneda, per instint, per complaure's á si mateix. Un dia van sentirlo 'l baritono Aldighieri y la 'Spezia, quedant asombrats de la seva véu y del bon gust, y la rara habilitat ab que se'n servia.

L' un y l' altre van animarlo á seguir la carrera artistica y ells mateixos s' encarregaren de vencer la resistencia que podia oferir l' acaudalat banquer, avants de permetre que 'l seu fill anés á trepitjar las taulas dels teatros.

Y devian trobar infinitas rahons per convence'l. ¿Quina es l' aspiració del sigle? ¿Los diners? Donchs si 'l seu fill realisa las nostras esperansas sense fer més que cantar, ne guanyará tants com vosté descontent lletras y sent arbitratjes.

¿Es la gloria? Donchs tinga per segur que per tot arreu hont se presenti, será acullit ab tants aplausos, que primer se cansará ell de sortir á las taulas á rebre'ls que las mans de tributals'hi.

Gloria y fortuna ¿qué més pot desitjarse? La sort del eminent tenor vá decidirse.

Era l' any 1860 quan vá posarse á estudiar cant, y tres anys després ja debutava.

Lo debut de Stagno vá realisar-se á Lisboa ab la part de Faon en la *Saffo*.

Cantava 'l jove tenor ab la Borghi Mamo y Squarcia, y vá ser tant inmens lo triunfo que vá tributarli 'l públich, que l' eco d' aquells aplausos vá ressonar per tot Europa, fins al extrem que als pochos dias rebia proposicions de ajust dels principals teatros.

Stagno vá preferir á totas, las de l' empresa de Covent Garden de Londres ahont vá cantar per espay de tres temporadas, 1864-65-66, al costat del célebre Mario, de qui vá rebre lliçons molt útils y profitosas.

La vida del artista de cant té molt de la dels aucells de pás: del Nort se 'n van al Mitj-dia; del Orient al Occident.

Lo calor de la gloria y 'ls raigs de la fortuna los cridan y solicitan, y ells, possehedors d' aquest llenguatge universal que se 'n diu música, que produheix sensacions irresistibles en tots los públichs, sense distinció de temperaments ni de nacionalitats, recorren tots los paisos, y per tot arreu troban admiradors entusiasmats.

Desde la nebulosa Inglaterra baixá Stagno á las assoleyadas regions del Mitj-dia, y Espanya, Barcelona

la primera, vá tenir lo gust de aplaudirlo 'l mateix any 1866.

A l' any 1869 se 'n torná al Nort, formant part de la companyia del Teatro Imperial de Sant Petersburg, ahont obtengué com era d' esperar aplausos y calurosos triunfos.

¡Ah! En aquella terra del gel, sentir á un bon artista y aplaudirlo ab frenétich entusiasme es l' única manera que tenen de treure 's lo-fret de sobre.

Però continuém.

Al any 1871 cantá en lo Circo de Rivas de Madrid y en 1872 en lo Teatro Real de la mateixa vila.

En 1874 y 75 en lo Cairo.

En 1875 y 76 se 'n torná á Madrid, ahont sembla que l' hi feyan molt bona vida, dada l' afició que tenia á tornarhi.

En 1876 y 77 estigué en Roma; y posteriorment ha demostrat que tractantse de artistas tant eminentes no es cert alló de que *ningú es profeta en la seva patria*, ja que á Roma, á Nápolis y á Venecia vá fer creixe de tal manera 'l seu nom y la seva fama, que no cabent á Europa, vá arribar fins á América, la terra dels colibris y dels sinsontes, ahont van desitjar sentirlo.

Buenos Aires, Montevideo y Brasil van aplaudirlo ab lo mateix calor que á Sant Petersburg.

En distintas épocas ha cantat ademés 3 vegadas á Varsovia, 4 á Moscou, 2 á Roma, 8 á Sevilla y Málaga, 2 á Cádiz y 5 á Barcelona, havent adquirit la categoria de aquells artistas superiors que guanyan lo que volen, y que per aquest motiu ja no poden servirse per tota una temporada, sino á petites raciones, per no arruinar als pobres *dilletants*.

Se compren aquest modo de creixe.

Stagno vá ferse artista en una época en que l' estrella de la Grisi, la Titiens y Lagrange, Mario, Tamberlik, Gardoni, Giuglini y Calzolase brillava encare ab tot lo seu esplendor; y no obstant la estrella d' ell no s' ha eclipsat un sol moment encare.

Es una estrella de primera magnitud colocada en lo cel del art.

Lo repertori de l' eminent artista es molt notable tant pèl número com per la calitat de las obras que 'l componen.

Vagin llegint: Hugonots, Roberto, Africana. Profeta, Lohengrin, Tannhäuser, Aida, Rigoletto, Barbero, Otello, Guillermo Tell, Moisés, Forsa del destiño, Lucrecia Borgia, Faust, Romero y Julieta, Lucia, Fra-Diávolo, Mutta di Portici y algunas otras.

Ja veuhem que hi ha istils y géneros distints; y no obstant ell los domina tots.

Aixis s' explica que las empresas se 'ls disputin, com s' ha vist are fá poch aquí á Barcelona mateix. Quan ell vol no té rival.

CELLERBRITATS ARTÍSTICAS.

ROBERT STAGNO, en lo «Raoul» dels HUGONOTS.

En una paraula: quan una empresa vessa, es ell lo millor estany per soldarla.

P. DEL O.

LO QUE 'S DIU DELS HUGONOTS.

—¡Ayl quina trepitjada! M' ha fet veure las estrellas! Vagi ab cuydado un' altra vegadal

—Disismuli...

—Ahl es vosté senyor Andreu; no l' hauria pas conegut ab aquesta fisonomia tant trespordada. ¿Qué l' hi passa alguna cosa? ¿Qué ha tingut alguna desgracia de familia? ¿Qué l' hi han falsificat las pastillas?

—¡Calli, home, calli! Vinch de sentir a n' en Masini, y no se 'l que 'm passa. ¡Quin tenor! ¡Reyna Santissima! ¡No se pas de ahont se l' han tret!

—Diu que sí, que ho fá tant bè.

—¡Ay, ayl! ¿que no l' ha sentit?

—No 's pensi, ja 'n tinch ganas; pero home, si ho han posat á duro...

—Y que l' hi es á vosté un duro, si vosté ab aquells globulillos s' hi está fent bigoti d' or; després, ¿que significa un duro pel gustaro de sentir un tenor com no n' havia vingut cap á Barcelona? Si vosté 'l sentís com canta, creguim, se tornaria boig.

—Si, pero gran mal se 'n fá, si diu que guanya vuit cents duros.

—Y que son vuit cents duros tractantse de un tenor que ha enfonsat fins al Stagno, que era 'l tenor mimat del Liceo, y 'l que ha cantat millor los Hugonots á Barcelona.

—Vaja, home, vaja; ja 's coneix qu' es liceista; jo ahir vaig sentir al Stagno, y es impossible que 'n Masini l' hi arribi á la sola de la sabata, en lo *septimino* y en lo *duo* del quart acte.

—Vaja, senyor Grau, no desafini, sigui un poch més imparcial.

—Aixó l' hi hauria de dir jo á vosté, que es tal la obcecació ab que ha sortit del teatro, que fins m' ha clavat una trepitjada al ull de poll. Després que voler compará 'ls Hugonots del Liceo ab los del Principal, per bõ que sigui 'n Masini, no l' indemnisa de lo dolents que son los altres artistas; hi ha massa torna. En lo Principal l' hi fan millor pesada, l' hi venen 'ls Hugonots sense os; á més de l' Stagno, t' la Cepeda y 'n Mateu que son dos artistas de cap d' ala, y que cantan los Hugonots á la perfecció.

—¡Com se coneix que vosté es principalista! No hi vull discutir ab vosté; las exageracions no condeixen á res; á mi m' agrada la imparcialitat. En Masini val més que tots los artistas que vosté m' ha citat, perque reuneix tolas las condiciones que puga tenir un artista, véu, figura, escola, art, geni, finura, en fin; hasta quan baixa la escala en lo segon acte, ab aquella magestat y aplom, vaja home, jo no hi vist á ningú baixar escalas de aquella manera. Si goses l' hi daria un aplauso á cada esglás.

—¿Y vosté diu qu' es imparcial? Vaja home, lo qu' es vosté la *Correspondencia*, que passa la flor de la juventut alabant lo govern. Si al Liceo tenen millor tenor que cobrin dos cops, lo que jo l' hi sostinch es que al Principal, s' hi cantan y tocan los Hugonots, perque 'n Goula, en aquest teatro, dirigeix molt bè la orquesta, mentres qu' en lo Liceo la orquesta dirigeix á n' en Botessini, y com que quant s' anuncia un' ópera es precis que 's canti tota y no una pessa determinada, jo preferixo gastarme dos pessetas en lo Principal que ferme malbé un duro per sentir un sol cantant en lo Liceo.

—Altres se 'n haurá fet malbé de duros en aquell cassinot que 'n deyan 'l *Gavilan*.

—Vet aquí 'l que son vostés, quant no tenen rahõ 's fican en la vida privada. ¿Que l' hi agradaria á vosté que l' hi parlés del palacio?

—¡Qué! ¿qué vol dir?

—Que no perque lingui un palacio ab una lira á dalt del terrat, ha d' entendre ab música.

—Mes que vosté.

—¡Y que ha de saber, llengua! Si vosté encare anaba á péu, que jo ja sabia 'l qu' era *fiato*, *floritura*, *calderó* y *farmacia* ¡ay! *fermata*.

—Véu ya se surt de tó. Si vosté sap 'l que son aquestas cosas, no té cap noticia de lo que vol dir *cant spianatto* y *zmozare il canto* y *slancio* y *portamento* y *cadenza*. ¿Qué 's pensa que 'm farà pò *apellan al tecnicisme*? Per aixó que se 'l que son aquestas cosas, l' hi alabo tant á n' en Masini.

—Donchs jo l' hi alabo al Stagno y l' hi sostinch á la cara, que 'ls Hugonots del Principal, han aixafat als del Liceo, y farán baixá 'l paper Masini ab la mateixa magestat y aplom que segons diu vosté baixa la escala del segon acte.

—¡Qué sap vosté!

—Mes que tú...

—Aixó si que no l' hi aguantarè; insultim tant com vulgui; pero no 'm tuteji.

—Donchs alabi á l' Stagno.

—Admiri á n' en Masini.

—Ja ho farè: pero será 'l dia que cantant una ópera vegi en la taquilla del Liceo, lo rólal que diu *quedan despachadas todas la localidades*, com hi vist varias vegadas en la taquilla del Principal, cantant l' Stagno.

—Fugi d' aquí, farmacéutich.

—Vagi en nom de Deu, apotecari.

Y aquí tenen copiat *ad pedem literæ* tot lo que nosaltres hem sentit á dir dels Hugonots.

Ni més ni ménos.

UN REVENEDOR.

LA MONEDA DE L' HISTORIA.

ANÉCDOTAS DE HOMES CÉLEBRES.

Avuy, ab motiu de consagrar lo present número á un artista musical, es necessari que omplim aquesta secció ab anécdotas referents al art diví de la música.

La Gabrielli era una cantant notable, y la Catalani que llavors comensava, vá tenir ocasió de sentir-la en un teatro de Florencia, produhintli tal impressió que 's posá á plorar com una Magdalena.

—Ay, deya: es inútil que segueixi la mèva carrera: jo no arribarè may á aquest grau de perfecció.

Vá saberho la Gabrielli, y desitjosa de sentir á aquella principiant tant ingenua y tant sensible, vá lograr fer-la cantar, dihentli:

—Tranquilisis, filla mèva; que dintre de alguns anys m' adelantaré y llavors serè jo la que plorarè al presenciari los seus triunfos.

Lo célebre organista Sebastiá Bach visitava un convent, y á l' hora del ofici intentava anarse'n.

—Aixó si que no 'u consentirè, vá dirli 'l pare prior. Desitjo que poguéu sentir al nostre organista: creguéu qu' es una notabilitat.

Bach vá arronsar las espatllas y vá quedarse.

—¿Qué tal? ¿Qué 'us ha semblat? vá preguntarli 'l pare prior al acabarse als oficis.

—Un bon subjecte.

—Oh! Aixó si: es molt bon cristiá, molt caritatiu, molt bon observador del evangeli, y 's distingeix sobre tot pel seu reculliment y per la seva reserva.

—Aixó si que l' hi conegut desseguida, tant que la seva má esquerra ignora sempre lo que fá la dreta.

Alexandre Boucher vá ser mestre de música de Carlos II de Espanya.

Despres de viatjar per Europa, vá arribar á Inglaterra en l' any 1814 y 'ls aduaners de Douvres l' hi varen pendre 'l violi, ab l' excusa de que havia volgut entrar-lo de contrabando.

Boucher no sabia una paraula de inglés; pero per ferse entendre 's vá valer de la música qu' es lo llenguatge universal.

En efecte, vá agafar lo violi y vá posarse á tocar unas variacions sobre 'l *God save the queen*.

Los aduaners ván quedar entusiasmats y ván tornarli l' instrument; y aquella escena publicada pels periódichs, vá ser lo millor reclam que l' hi doná per Lóndres molta celebrat, ajudantlo á obtenir los desitjats triunfos.

ESQUELLOTS.

Al dedicar aquest número á Robert Stagno, no podem olvidar ni á la Cepeda, ni á l' Uetam (llegueixintho al revés) ni á n' en Goula.

En los Hugonots la Cepeda ha estat sublime.

Sentiment, expressió y algunas frasses arribadoras ván captarli repetidas salvas de aplausos. En lo quart acte, avants de la *Conjura*, y després, en lo duo, vá revelar ser una actris de primera forsa.

*

**

¿Y que dirém de 'n Francisco? Quina manera més perfecte de caracterisar lo tipo! Y quins recursos no vá treure d' aquella véu tant pastosa y que modula y frasseja com una triple!

Vaja, que digan lo que vulgan: l' Uetam es un *baix* molt gran.

*

**

En Goula vá brodar lo *Spartito* ab la seva batuta qu'

es més primorosa que l' agulla més fina posada en las mans de la senyora més delicada.

Tè encare un' altra particularitat la batuta de 'n Goula, y es que tot sent fina y sutil, en certs moments es més enérgica y poderosa que un llamp en mans de Júpiter.

Sempre que vol, ab un cop de bras arrastra á tota l' orquesta, pendent com está dels seus moviments y de las sevas miradas.

En certas ocasions no sembla sino que no hi haja més que un músich, encarregat de tocar tots los instruments.

Aquest músich únich es ell.

Dintre de las taulas hi havia, com es natural, la banda.

Y la banda, aixó ja no es tant natural, vá fer alguna espifiada.

—¿Qu' es la banda del Ajuntament aquesta, Sr. Brugada?

—Cá, no senyor: es la banda de Aragó.

—¿D' Aragó? ¿'M vol creure á mi? Ja hi pot fer passar lo carril, que ningú l' hi dirá res.

Conversas:

—¿Van veure 'l Stagno com s' apretava 'ls polsos?

—Si senyor, y qué vol dir?

—Res, home res: sino que 's veyá qu' estava en competencia ab en Masini.

—¿Y qué?

—Home que las rinyas m' agradan.

—Ja veurá, si vol veure rinyas no vagi al teatro, vaji al circo de caballs.

*

**

—¿Be, qué l' hi ha semblat en aquestos primers actes?

—Home, que crida poch.

—¿Y en l' acte tercer?

—Que crida massa.

—Y donchs ¿qui l' enten á vosté?

—Home, ja veurá: entre poch y massa en Masini passa.

*

**

—Prescindint de 'n Masini y fixantnos sols ab los demés artistas ¿sab que fan al Liceo?

—¿Que?

—Uns Hugonots.

—¿Y al Principal?

—Home com que allá, á mes del Stagno contan ab la Cepeda y ab en Uetam allá fan uns Hugonots.

*

**

—En Masini es un gran cantant; pero...

—¿Pero qué? Veyam.

—Res, que vá *con malas compañías*.

Una etimologia.

¿Saben de que vé la paraula tenor?

Descomponguinla y ho trobaran: vé de *ten-or*.

Es á dir, com que son los que guanyan més diners, son los que tenen més or.

Per acabar, aquí vá una anécdota sobre 'ls efectes de la música moderna.

Hi havia á Alemania un metje que visitava á un sòrt, al qual cap remey l' hi feya efecte.

—Jo te la faré passar la sordera, vá dir lo metje, y en efecte, vá donarli entened de assistir á la representació de una de las óperas més ruidosas de Wagner.

No van trobar més que dos butacas, l' una separada de l' altra, y no 'ls quedava, per lo tant altre recurs que veure's als intermedis.

En lo primer no hi havia novetat, lo sòrt seguia tant sòrt com sempre.

En lo segon, lo sòrt estava d' alló més content, y al sortir al corredor, cridava:

—¡Doctor... doctor.

Lo metje estava impassible.

—Doctor... doctor! repetia 'l sòrt.

Lo metje no 'l sentia.

¡Ahl! ¡Terribles efectes de la música ruidosa! Lo sòrt havia recobrat l' oido: en cambi 'l metje l' havia perdut.